

JOANNA KATROŃ, URSZULA NAWROCKA-GRZEŚKOWIAK

Katedra Dendrologii i Kształtowania Terenów Zieleni
Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

BARZKOWICE – PARK I ZAMEK

Streszczenie. Pałac i park w Barzkowicach są niewątpliwą atrakcją turystyczną Niziny Szczecińskiej. Założenie zajmuje obszar 14,35 ha w południowo-zachodniej części wsi. Czytelne są granice zespołu z początku XX wieku i kompozycja przestrzenna parku z XIX wieku. Rośnie tu wiele rzadkich i cennych gatunków drzew. Pałac przez lata pełnił funkcję mieszkalno-usługową, jednak w wyniku braku prac rewaloryzacyjnych ulega stopniowej degradacji. W celu zachowania dziedzictwa kulturowego i wartości przyrodniczych tego miejsca park i pałac zostały wpisane do rejestru zabytków i objęte ochroną konserwatorską.

Słowa kluczowe: aleja, Barzkowice, parki zabytkowe, stare i pomnikowe drzewa

Wstęp

Przedmiotem opracowania jest zespół pałacowo-parkowy w zachodniopomorskiej wsi Barzkowice, położonej na Nizinie Szczecińskiej. W czasach rozwoju osadnictwa okoliczne żyzne ziemie odlesiono, a powstały areal przeznaczono pod uprawy. Równocześnie z rozrastającymi się terenami uprawnymi powstawały majątki ziemskie, stanowiące rezydencje właścicieli ziemskich, nierzadko otoczone rozległymi parkami. Obok budowli sakralnych założenia pałacowo-parkowe pełniły funkcję reprezentacyjną w rolniczym krajobrazie. Aktualny stan parków i rezydencji na terenie Pomorza Zachodniego cechuje się różnym stopniem zachowania, ponieważ wiele cennych, wiekowych obiektów, nie posiadających przez lata planu ochrony, uległo dewastacji bądź popadło w całkowitą ruinę. Różny los spotkał także parki i obiekty zabytkowe objęte przez osoby prywatne. Niejednokrotnie amatorsko kreowana sztuka ogrodowa czy rewaloryzacja obiektów architektonicznych doprowadziły do zatarcia pierwotnych kompozycji przestrzennych lub negatywnych w skutkach samowolnych, nieprzemyślanych nasadzeń czy w końcu do utraty pierwotnego wyglądu obiektów.

Założenie pałacowo-parkowe w Barzkowicach przetrwało, utrzymując przy tym historyczny wygląd, i obecnie znajduje się w stanie dobrym. Do zachowania najcenniejsz-

szych walorów tego obiektu przyczyniło się niewątpliwie wpisanie do rejestru zabytków: pałacu w roku 1979 i parku w roku 2005.

Barzkowice wyróżnia ponadto historyczna kompozycja funkcjonalno-przestrzenna obszaru i odrestaurowana, zabytkowa zabudowa. Do obiektów szczególnie wartościowych, stanowiących materialne świadectwo historii regionu, zaliczyć można kościół parafialny z przyległym cmentarzem i kaplicą z XIX wieku, zabudowania pofolwarczne z końca XIX wieku, budynki mieszkalne (czworaki) z przełomu XIX i XX wieku czy też XIX-wieczne zabudowania murowano-szachulcowe.

Celem niniejszej pracy jest rozpowszechnienie wiedzy o walorach historycznych i krajobrazowych znajdującego się we wsi Barzkowice zespołu pałacowo-parkowego, zweryfikowanie poprzednio sporządzonych inwentaryzacji zieleni, jak również określenie stanu zadrzewienia, ze szczególnym uwzględnieniem stanu zdrowotnego, ilościowego i jakościowego drzew uznanych za pomniki przyrody.

Material i metody

Badania przeprowadzono w roku 2008. W ramach tych badań dokonano analizy drzewostanu, określono skład gatunkowy roślin krzewiastych i roślin warstwy runa. Wyszczególniono miejsca zdominowane przez samosiew. Zmierzono obwody pni drzew na wysokości 1,30 m. W odniesieniu do egzemplarzy uznanych za pomniki przyrody, bądź o cechach predestynujących zaliczenie do tej kategorii, dokonano pomiaru średnicy korony z zastosowaniem taśmy mierniczej. Zwrócono uwagę na stan fitosanitarny drzew, wyszczególniono gatunki o cechach szczególnych takich jak wielopniowość czy dziuplastość.

Nazwy gatunków drzew i krzewów rosnących na terenie parku podano według SENETY i DOLATOWSKIEGO (2008) oraz publikacji „Drzewa i krzewy liściaste” (2008). Na podstawie dokumentacji ewidencyjnej założenia przestrzennego parkowo-pałacowego autorstwa inż. Grzegorza ENGELA (1998) przeanalizowano stan zachowania historycznego układu ścieżek, elementów architektonicznych i kompozycji przestrzennej parku. Pierwotne granice założenia odczytano na podstawie map i materiałów archiwalnych, udostępnionych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie.

W celu udokumentowania aktualnego stanu pałacu i parku wykonano dokumentację fotograficzną.

Rys historyczny

Barzkowice (niem. Barskewitz) – to wieś o bogatej, średniowiecznej historii. Pierwsze wzmianki o niej pojawiają się w niemieckich źródłach z roku 1229, jako o własności rycerskiego zakonu joannitów. Niedalekie sąsiedztwo głównego ośrodka dóbr zakonu – Kolina – wpłynęło na późniejszą, bogatą historię miejscowości (HOOGEWEG 1924).

W 1438 roku majątek Barzkowice, o ówczesnej nazwie „Castro Barskeowize”, objął w posiadanie lennik joannitów Jacob von Güntersberg. W latach kolejnych majątek przeszedł we władanie rodu von Borków, posiadającego również jako lenno okoliczny

Kolin. W 1628 roku właścicielem majątku stał się Mattias (Maćko – Matz) von Bork. W 1731 roku Borkowie oddali w zastaw majątki Barzkowice i Kolin Annie Elisabeth von Forcade, z domu Cantenius. Następnie majątek trafił w ręce Ernesta Fridricha von Eichsteda, Fridricha Wilhelma von Ascherslebena, a od 1804 roku znajdował się w posiadaniu landrata, kanonika Petera Ludwiga Aleksandra Johanna von Itzenplitza. Dnia 28 maja 1804 roku obydwie majątki zostały przekształcone w niepodzielne dobra rycerskie (LOOSE 1979). W tym też roku nieznany autor – ogrodnik dokonał pierwszych nasadzeń przy dworze o charakterze parkowym, z których do czasów obecnych zachowały się pomnikowe okazy dębów, buków, tulipanowców, lip oraz wyjątkowo piękny i monumentalny okaz platana.

W późniejszych latach majątek znajdował się w posiadaniu linii żeńskiej rodziny von Itzenplitzów. U schyłku wieku XIX majątek liczył 1014 ha gruntów (w tym: 795 ha gruntów ornych, 109 ha łąk, 103 ha lasów i 7 ha pastwisk); wówczas władali nim Wolfgang Ganz i pani von Meding. Prowadzono tu hodowlę bydła, świń i owiec. Późniejsze źródła wskazują jako właściciela już tylko wyżej wymienionego Wolfganga Ganzę, określanego mianem barona, który w roku 1914 został również panem majątku Puttlitz w powiecie Prignitz w Brandenburgii.

W 1911 roku siedziba właściciela majątku została poddana gruntownej przebudowie, wówczas powstał pałac eklektyczny, nieznanego autorstwa, z elementami pseudo-renańsu i pseudoklasycyzmu, które czytelne są w aktualnej postaci obiektu. W następnych latach teren założenia parkowego został wzbogacony o okoliczne łąki i stawy na rzece Pęczince, która malowniczą wstęgą meandruje przez tereny parku, wpływając korzystnie na regulację stosunków wodnych. Do zadrzewienia wprowadzono gatunki drzew rodzimych, jak i obcego pochodzenia, m.in.: daglezie, modrzewie, jodły, sosny, świerki, żywotniki, buki, dęby, kasztanowce, kasztan jadalny, lipy czy też robinie akacjowe (LOOSE 1979).

Po roku 1945 majątek został przejęty przez Państwowy Fundusz Ziemi, a następnie Państwowe Gospodarstwo Rolne. W latach siedemdziesiątych przeprowadzono meliorację rowów i wykonano nową sieć ścieżek. Działalność rozpoczął Rolniczy Rejonowy Zakład Doświadczalny, organizujący corocznie słynne targi rolne. Obecnie pałac zarządzany jest przez osobę prywatną, a park stanowi własność gminy Stargard.

W granicach założenia parkowego panuje sprzyjający bujnemu rozwojowi roślinności mikroklimat. Stan ten jest determinowany dolinowym położeniem parku, jak i zamknięciem kompozycji gęstymi nasadzeniami.

Dojazd do założenia umożliwia dobrze rozwinięty węzeł komunikacyjny, bowiem nieopodal przebiega droga krajowa nr 10 oraz linia kolejowa, na której znajduje się stacja Barzkowice. Prowadząca od południa do Barzkowic droga jest otoczona dwurzędową aleją lipową (*Tilia cordata* Mill.) o statusie pomnika przyrody (rys. 1).

Główna brama wjazdowa do parku i pałacu znajduje się naprzeciw kościoła pw. św. Piotra i Pawła Apostołów z XIX wieku, przy skrzyżowaniu alei parkowych z drogą wiejską. Przy bramie zachowały się fragmenty niskiego muru kamiennego, który obecnie podwyższono siatką ogrodzeniową. Podjazd do pałacu jest otoczony zwartym żywopłotem ligustrowo-grabowym. Widoczne są tu młodsze nasadzenia z początku lat siedemdziesiątych, zdominowane przez robinie akacjowe (*Robinia pseudoacacia* L.), z których największy egzemplarz ma obwód pnia wynoszący 1,80 m (tab. 1). Ponadto występują jedlice (*Pseudotsuga menziesii* (Mirb.) Franco subsp. *menziesii*) i dwa rozrośnięte

Rys. 1. Dwurzędowa, pomnikowa aleja lipowa prowadząca od południa do Barzkowic (fot. J. Katroń)

Fig. 1. The two-tiers, monuments lime tree avenue leading from the south to Barzkowice (photo by J. Katroń)

Tabela 1. Wykaz zinwentaryzowanych gatunków drzew w parku w Barzkowicach
Table 1. A list of tree species inventoried in the Barzkowice park

Nr	Gatunek	Obwód pnia (cm)	Uwagi
1	2	3	4
1	<i>Abies concolor</i> L.	40-75	10 szt.
2	<i>Acer monspessulanum</i> L.	32	1 szt.
3	<i>Acer negundo</i> L.	35-53	10 szt.
4	<i>Acer platanoides</i> L.	70-103	35 szt. + odnowienie naturalne
5	<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	45-90	7 szt. + samosiew
6	<i>Acer pseudoplatanus</i> L. 'Purpureum'	185-235	2 szt.
7	<i>Acer saccharinum</i> L.	100-230	4 szt.
8	<i>Aesculus ×carnea</i> Hayne	90	1 szt.
9	<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	150-170	2 szt.
10	<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn.	56-98	50 szt. + liczny samosiew
11	<i>Betula verrucosa</i> Ehrh.	37-80	15 szt.
12	<i>Carya ovata</i> K. Koch	41-56	2 szt.
13	<i>Fagus sylvatica</i> L.	70-99	7 szt.
14	<i>Fagus sylvatica</i> L. f. <i>purpurea</i>	330-510	2 szt. (szerszy – pomnik przyrody)

Tabela 1 – cd. / Table 1 – cont.

1	2	3	4
15	<i>Fagus sylvatica</i> L. 'Asplenifolia'	414	1 szt.
16	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	70-98	45 szt.
17	<i>Fraxinus excelsior</i> L. 'Pendula'	56	1 szt.
18	<i>Juglans cinerea</i> L.	55-60	20 szt.
19	<i>Larix decidua</i> Mill.	80	1 szt.
20	<i>Liriodendron tulipifera</i> L.	245-370	2 szt., pomniki przyrody, okazałszy jest drzewem dziuplastym, corocznie gniazduje tu para puszczyków
21	<i>Picea abies</i> Karst.	70-230	48 szt.
22	<i>Pinus nigra</i> J.F. Arnold subsp. <i>nigra</i>	170-208	3 szt.
23	<i>Pinus strobus</i> L.	45	1 szt.
24	<i>Platanus ×hispanica</i> Münchh. 'Acerifolia'	490	1 szt., pomnik przyrody, średnica korony ponad 40 m
25	<i>Populus alba</i> L.	67-72	3 szt.
26	<i>Populus nigra</i> L.	50-66	15 szt. + nasadzenia z 1967 r.
27	<i>Populus tremula</i> L.	29-42	30 szt. + odnowienie naturalne
28	<i>Populus italica</i> L.	37-43	2 szt.
29	<i>Pseudotsuga menziesii</i> (Mirb.) Franco subsp. <i>menziesii</i>	60-205	16 szt.
30	<i>Pterocarya fraxinifolia</i> (Lam.) Spach	34-100	10 szt.
31	<i>Quercus palustris</i> Münchh.	74	1 szt.
32	<i>Quercus robur</i> L.	275-400	ok. 40 szt., kilka okazów pomnikowych
33	<i>Quercus robur</i> L. 'Fastigiata'	190-230	2 szt.
34	<i>Quercus rubra</i> L.	75-100	5 szt.
35	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	67-82	11 szt.
36	<i>Salix alba</i> L.	26-57	15 szt.
37	<i>Salix ×sepulcralis</i>	180	1 szt.
38	<i>Sorbus aucuparia</i> L.	35-43	5 szt.
39	<i>Thuja occidentalis</i> L.	29-35	6 szt.
40	<i>Tilia cordata</i> Mill.	210-340	6 szt., największa – pomnik przyrody
41	<i>Tilia ×euchlora</i> K. Koch	197	1 szt.
42	<i>Tilia platyphyllos</i> L.	120-210	5 szt.
43	<i>Tilia tomentosa</i> Moench	170-230	5 szt.
44	<i>Tsuga canadensis</i> (L.) Carrière	40-42	1 szt. (dwupniowa)
45	<i>Ulmus glabra</i> Huds.	150-250	4 szt.
46	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	98-308	ok. 80 szt.

krzewy berberysu pospolitego odmiany ‘Atropurpurea’ (*Berberis vulgaris* ‘Atropurpurea’). Prostopadle do pałacu, w kierunku północno-zachodnim, znajduje się budynek oficyny (obecnie stanowiący siedzibę urzędu pocztowego) i dawnej gorzelnii z końca XIX wieku, które wraz z pałacem tworzą południowo-zachodnie zamknięcie układu.

Od strony zachodniej pałac graniczy z zabudowaniami folwarcznymi z przełomu XIX i XX wieku, obecnie użytkowanymi. Wschodnia fasada jest otoczona rozległą polaną. Na jej obrzeżach rosną dwa buki pospolite w odmianie czerwonołistnej (*Fagus sylvatica* ‘Atropunicea’) osiągające 5,10 i 3,30 m w obwodzie (rys. 2), uznane za pomniki przyrody. Centralną część polany porastają okazy orzecha szarego (*Juglans cinerea* L.), skrzydłorzecha kaukaskiego (*Pterocarya fraxinifolia* (Lam.) Spach) i daglezi o maksymalnym obwodzie pnia 2,05 m. Z roślin krzewiastych występują cztery dorodne krzewy pigwowca pośredniego (*Chaenomeles* × *superba* Rehd.).

Rys. 2. Malowniczy buk pospolity odmiany ‘Atropunicea’ przed pałacem (fot. J. Katroń)

Fig. 2. The picturesque European beech ‘Atropunicea’ in front of the palace (photo by J. Katroń)

Do południowego, bocznego ryzalitu pałacu przylega drewniana weranda z początku XX wieku, z której rozciąga się widok na centralną część parku (rys. 3). Wyraźnym akcentem zaznaczają się tu wielopniowa lipa szerokolistna (*Tilia platyphyllos* L.), piękny, wiekowy platan klonolistny (*Platanus ×hispanica* Münchh. ‘Acerifolia’) – pomnik przyrody – osiągający w obwodzie pnia 4,90 m i ponad 40 m średnicy korony (rys. 4) i dwa pomnikowe tulipanowce (*Liriodendron tulipifera* L.), mierzące w obwodzie 3,70 m i 2,45 m (rys. 5). Niewątpliwą ciekawostką jest gniazdowanie, w dziupli powstałej w rozwidleniu konarów większego z tulipanowców, puszczyka (rys. 6), będącego pod ścisłą ochroną. Nasadzenia zostały wzbogacone o barwny motyw leszczyny pospolitej odmiany ‘Fuscorubra’ (*Corylus avellana* L.).

Rys. 3. Południowe skrzydło pałacu, stąd rozciąga się widok na centralną część parku (fot. J. Katroń)

Fig. 3. The southern wing of the palace, with a view of the central part of the park (photo by J. Katroń)

Inwentaryzacja zachodniej części parku w wyniku braku zabiegów pielęgnacyjnych, a także z powodu okresowego wylewania rzeki Pęczynki, jest znacznie utrudniona, a miejscowo, z uwagi na stagnującą wodę, praktycznie niemożliwa. Zgromadzono tu kolekcję lip złożoną z lip drobnolistnych (*Tilia cordata* Mill.), w tym jednej o statusie pomnika przyrody, osiągającej obwód 3,40 m, lipy krymskiej (*Tilia ×euchlora* K. Koch) i okazałych lip srebrzystych (*Tilia tomentosa* Moench).

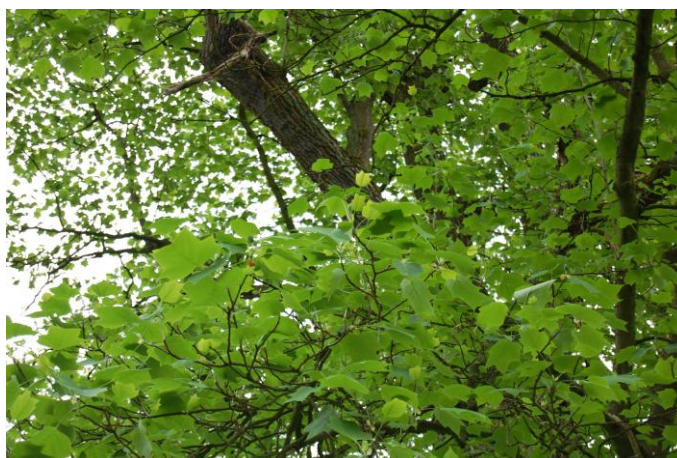
W głębi parku, ku jego zachodniej granicy, w krajobrazie dominują klony jawory odmiany purpurowej (*Acer pseudoplatanus* L. ‘Purpureum’), okazały buk pospolity w odmianie strzępolistej (*Fagus sylvatica* L. ‘Asplenifolia’) z pięcioma dużymi odgałęzieniami, osiągający w obwodzie 4,14 m, dwa orzeszniki pięciolistkowe (*Carya ovata* K. Koch), jesion wyniosły w odmianie zwisającej (*Fraxinus excelsior* L. ‘Pendula’), wiąz górskie (*Ulmus glabra* Huds.) i pojedynczy okaz klonu francuskiego (*Acer monspessulanum* L.). Drzewa iglaste reprezentują: żywotniki zachodnie (*Thuja occidentalis* L.)

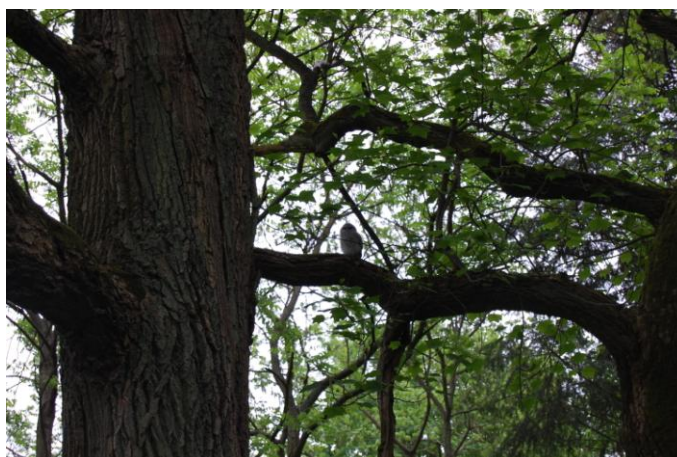
Rys. 4. Wielokonarowy platan klonolistny (fot. J. Katroń)
Fig. 4. The polybough London plane (photo by J. Katroń)

oraz sosny czarne (*Pinus nigra* J.F. Arnold subsp. *nigra*), z których największa osiąga obwód 2,70 m. Nie odnotowano w tej części parku występowania sosen górskich (*Pinus mugo* Turra), cyprysika groszkowego (*Chamaecyparis pisifera* Endl.) i żywotnikowca japońskiego (*Thujaopsis dolabrata* (L.f.) Siebold et Zucc.), ujętych w ostatniej inwentaryzacji, sporządzonej przez inż. H. Greckiego w 1998 roku.

W południowej części parku znajdują się trzy stawy, stanowiące czytelny element dawnej kompozycji. Obecnie ich lustro wody w okresie letnim szczelnie pokrywa rzęsa wodna. Nieopodal znajduje się kolejny, lecz naturalny zbiornik, mocno zarośnięty – miejsce legowiskowe dzików. W tym zaniedbanym zakątku rosną wiązy szypułkowe

Rys. 5. Tulipanowiec amerykański (fot. J. Katroń)
Fig. 5. Tulip tree (photo by J. Katroń)

Rys. 6. Podlot puszczyka *Strix aluco* (fot. J. Katroń)
Fig. 6. The nestling *Strix aluco* owl (photo by J. Katroń)

(*Ulmus laevis* Pall.), kilka wiązów górskich (*Ulmus glabra* Huds.), a przy brzegu rzeki uwagę zwracają: dwupniowa choina kanadyjska (*Tsuga canadensis* (L.) Carrière), klony srebrzyste (*Acer saccharinum* L.) i jesionolistne (*Acer negundo* L.) oraz dęby szypułkowe w odmianie stożkowatej (*Quercus robur* L. 'Fastigiata').

Inwentaryzacja Pracowni Zieleni Zabytkowej ze Szczecina z 1998 roku (ENGEL 1998) wskazuje na występowanie na terenie parku ciekawej odmiany dębu bezszypułkowego (*Quercus petraea* 'Mespilifolia'), którego obecnie nie odnaleziono.

W południowo-zachodniej części założenia dominuje łąka, częściowo ogrodzona siatką, wzdłuż której rosną: niepełna aleja dębowa z okazem pomnikowym osiagającym

4 m w obwodzie, świerki pospolite (*Picea abies* Karst.) i kasztanowce zwyczajne (*Aesculus hippocastanum* L.).

Wschodni narożnik porastają posadzone w latach siedemdziesiątych topole, w tym: topola biała (*Populus alba* L.), topola kanadyjska (*Populus ×canadensis* Moench), topola osika (*Populus tremula* L.) i topola czarna odmiany 'Italica' (*Populus nigra* L. 'Italica'). W granicach założenia parkowego zachowały się nieliczne gatunki krzewiaste. Odnaleziono jedynie cztery duże okazy pigwowca pośredniego (*Chaenomeles ×superba* Rehd.), tawułę japońską (*Spiraea japonica* L.), śnieguliczkę białą (*Symphoricarpos albus* Blake), trzmielinę pospolitą (*Euonymus europea* L.) i bez czarny (*Sambucus nigra* L.). Źródła archiwalne wskazują na istniejącą niegdyś kolekcję róż, które, przypuszczalnie w wyniku zaniedbania bądź kradzieży, zniknęły z tego pięknego parku.

W okresie wiosennym występującą tu żyzną, wilgotną glebę porastają liczne gatunki roślin zielnych. Pojawiają się kępowo: śnieżyczka przebiśnieg (*Galanthus nivalis*), złoć żółta (*Gagea lutea*), ziarnopłon wiosenny (*Ficaria verna*), natomiast miejsca okresowo zalewane pokrywają się oryginalnymi, różowymi kwiatostanami lepiężnika różowego (*Petasites officinalis*). W kolejnych porach roku dominują gatunki silnie zadarniające, takie jak podagrycznik pospolity (*Aegopodium podagraria*), bodziszek czerwony (*Geranium sanguineum*), gwiazdnica wielkokwiatowa (*Stellaria holostea*), pokrzywa zwyczajna (*Urtica dioica*), czyściec leśny (*Stachys sylvatica*), śniedek baldaszkowaty (*Ornithogalum umbellatum*), przytulia czepna (*Galium aparine*), czy też orliki pospolite (*Aquilegia vulgaris*). W spękaniach pałacowych, kamiennych schodów siedlisko rozwoju znalazła cymbalaria bluszczowata (*Cymbalaria muralis*). Całoroczną, zimozieloną ozdobą są piękne okazy bluszczu pospolitego (*Hedera helix* L.), porastające wiele pni tutejszych drzew.

Analiza stopnia zachowania układu zabytkowego

Na podstawie zebranego materiału źródłowego stwierdzono, że czytelne są granice założenia parkowo-pałacowego z początku XX wieku i kompozycja przestrzenna parku, najstarszej północnej części z XIX wieku. Po wschodniej stronie pałacu zachowała się duża polana z cennymi okazami drzew rosnącymi na jej obrzeżach. W południowo-wschodniej granicy zachowało się częściowo XIX-wieczne, murowane ogrodzenie parku.

Przy granicy z dziedzińcem, w części północno-zachodniej założenia, pozostały niepełne szpalery złożone z żywotników, klonów i świerków. W części południowej, wzdłuż drogi gruntowej w zwartych szpalerach rosną wiekowe dęby szypułkowe. Wzdłuż drogi dojazdowej prowadzącej do założenia widoczne są plantacja świerkowo-topolowa z 1967 roku i zwarte zadrzewienie z okresu międzywojennego.

Z pierwotnego układu komunikacyjnego zachowała się główna aleja parkowa o nawierzchni asfaltowej, która prowadzi przez dwa kamienne mostki na rzece Pęczince do stawów parkowych. Prace melioracyjne na rzece Pęczince prowadzone w latach siedemdziesiątych przyczyniły się do zupełnego zatarcia układu krętych alejek w północnej części parku.

Z oryginalnego układu przestrzennego pozostał prostokątny dziedziniec, wyznaczony przez XIX-wieczną stajnię, piętrowy budynek mieszkalny, powstały na miejscu gorzelni, z lat siedemdziesiątych XX wieku, murowane magazyny z 1936 roku i po wschodniej stronie magazyn przebudowany ze starego budynku gospodarczego.

Podsumowanie

Obecnie ten piękny park o wiekowej i wspaniałej historii oraz bogatej kompozycji ze znacznym udziałem gatunków wprowadzonych w XIX wieku popada w zapomnienie. Stan sanitarny wielu cennych okazów wskazuje na konieczność wykonania zabiegów konserwatorskich. Renowacji wymagają ścieżki i aleje, które aktualnie znajdują się w stanie utrudniającym czy wręcz uniemożliwiającym zwiedzanie parku. Pałac objęty przez osobę prywatną, obecnie nie zamieszkiwany, również niszczeje. W wyniku zaniedbania i braku prac remontowych szczególnie ucierpiała drewniana weranda w ryzalicie południowym, z której rozciąga się piękny widok na centrum parku. Ogólna dostępność zespołu pałacowo-parkowego w Barzkowicach powoduje, iż miejsce to stało się nieformalnym centrum rozrywki okolicznych młodych mieszkańców. Brak jakiegokolwiek nadzoru naraża park i pałac na bezmyślną dewastację z ich strony. Właściwym rozwiązaniem byłoby otoczenie tego miejsca szczególną opieką, aby przyszłe pokolenia mogły podziwiać jego walory, mogące służyć doskonale do celów dydaktycznych i rekreacyjnych.

Literatura

- DRZEWA i krzewy liściaste. 2008. Red. Z. Kawecki, B. Płoszaj, J. Waźbińska. Wyd. UW-M, Olsztyn.
- ENGEL G., 1998. Dokumentacja ewidencyjna założenia przestrzennego parkowo-pałacowego. Pracownia Zieleni Zabytkowej, Szczecin.
- HOOGEWEG H., 1924. Stettin. Die Stifter und Klöster der Provinz Pommern.
- LOOSE K., 1979. Katalog XIX-wiecznych dworów i pałaców województwa szczecińskiego – gmina Stargard Szczeciński. Pracownia Konserwacji Zieleni, Szczecin.
- SENETA W., DOLATOWSKI J., 2008. Dendrologia. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.
- WITEK W., NOWAKOWSKI C., 1994. Skrócone studium ruralistyczne gminy Stargard Szczeciński. Biuro Studiów i Dokumentacji Konserwatorskiej, Szczecin.

BARZKOWICE – PARK AND CASTLE

Summary. The castle and park in Barzkowice are undoubtedly a tourist attraction site on the Szczecin Lowland. The area occupies 14.35 ha in south-western part. Borders of the foundation are readable from the beginning of XX century and the composition of spatial park from XIX century. Numerous and valuable species of trees grow there. The palace had been both a place of living and various services for many years. The object has been undergoing a gradual degradation as a result of lack of revaluation work. To keep the cultural heritage and natural values of the buildings and area they have been introduced into the register of historical heritage and provided with conservatory protection.

Key words: avenue, Barzkowice, historical parks, old and monument trees

Adres do korespondencji – Corresponding address:

Joanna Katroń, Katedra Dendrologii i Kształtowania Terenów Zieleni, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie, ul. Janosika 8, 71-424 Szczecin, Poland, e-mail: kapturzyk@wp.pl

Zaakceptowano do druku – Accepted for print:

28.07.2009

Do cytowania – For citation:

*Katroń J., Nawrocka-Grzeškowiak U., 2009. Barzkowice – park i zamek. *Nauka Przyr. Technol.* 3, 3, #75.*